

Waldemar Stugocki

PLANOWANIE STRATEGICZNE ELEMENTEM HARMONIJNEGO ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

W Polsce w wyniku transformacji systemowej i zachodzących zmian w kontekście procesów integracyjnych w Europie przeprowadzono między innymi reformę administracyjną kraju. Była ona odpowiedzią na dotychczasowy, nieprzystosowany do aktualnych trendów społecznych i gospodarczych podział kraju, a także wynikała z niefunkcjonalności dotychczasowych rozwiązań. Bezpośrednią jej przyczyną było to, iż dotychczasowe 49 województw charakteryzowało się następującymi wadami:

- nie stanowiły jednostek terytorialnych, które można określić mianem regionu w znaczeniu geograficznym, przestrzennym, historycznym. Wynika to między innymi ze zbyt małych rozmiarów województw, zbyt małej liczby ich mieszkańców i całkowicie arbitralnego wytyczenia ich granic;

- nie dysponowały porównywalnymi potencjałami rozwojowymi, obok bowiem województw silnych ekonomicznie występowały takie, które nie posiadały zasobów niezbędnych do samodzielnego rozwoju;

- nie dysponowały one żadnymi instrumentami realizacji polityki intraregionalnej (wewnątrzregionalnej), np. własnym budżetem;

- nie posiadały ciał przedstawicielskich dysponujących mandatem do prowadzenia własnej polityki regionalnej, a wojewoda był jedynie reprezentantem rządu centralnego i nie mógł pełnić funkcji autentycznego gospodarza regionu¹.

Równocześnie rząd nie mógł prowadzić prawdziwej polityki międzyregionalnej ze względu na brak podmiotu oddziaływania, czyli odrębnej osoby prawa publicznego konstytuującej region, a także z powodu braku mechanizmów prawnych umożliwiających koordynację działań poszczególnych resortów względem regionów.

Aby mówić o samorządzie regionalnym, należy zacząć od zdefiniowania regionu. Jakie kryteria decydują o tym, że taka czy inna część danego kraju uważana jest za takowy, a inna nie?

Często można się spotkać z prostym sformułowaniem, iż region jest pewną zbiorowością zamieszkujących określoną przestrzeń ludzi, których dotyczy określona polityka. Według niektórych koncepcji wspólnota regionalna ma nawet być podmiotem polityki regionalnej. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do polityki regionalnej Wspólnoty Europejskiej².

¹ Zob. M. Kulesza, *Polityka regionalna Unii Europejskiej a instrumenty wspierania rozwoju regionalnego w Polsce*, Biuro Doradztwa Prawnego Kulesza i Kamiński, Warszawa 2000, s. 113-126.

² Zob. S. Łodziński, *Polityka regionalna w Unii Europejskiej – Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności*, Informacja nr 627, Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1998, s. 1.

Aby uporządkować rozważania na temat regionalnej wspólnoty, należy wyjść od geograficznego pojęcia regionu. W ujęciu geograficznym region to pewna funkcjonalna całość stanowiąca strefę oddziaływania centrum (najczęściej dużego miasta), które jest źródłem informacji, zbiera produkty, organizuje pracę i konsumpcję, świadczy usługi. W myśl tej definicji wokół każdego dużego miasta istnieje region³.

Przy określaniu regionu przyjmuje się także kryteria pomocnicze, które mają ułatwić odpowiedź na pytanie, czym jest region w Europie. Zgodnie z tymi kryteriami na naszym kontynencie pojęciu regionu odpowiadają jednostki terytorialne o powierzchni ok. 50 tys. km² i zamieszkałe przez ok. 5 mln mieszkańców. Chodziłoby zatem o regiony wielkości mniej więcej niemieckich krajów związkowych (landów)⁴.

Wspólnotowa Karta Regionalizacji Parlamentu Europejskiego wśród kryteriów regionu wymienia język, kulturę, tradycje historyczne oraz interesy gospodarcze. Punkt 3 art. 1 stanowi, że w zasadzie przy definiowaniu pojęcia regionu nie ma znaczenia prawny i polityczny status danego obszaru. Celem deklaracji jest stworzenie jednolitego wzorca regionu jako instytucji prawa publicznego. Region powinien mieć pełną osobowość prawną. Należy przez to rozumieć – w odniesieniu do państw kontynentalnych – osobowość publiczno- i prywatnoprawną. Każdy region powinien posiadać przynajmniej zgromadzenie regionalne, wybieralne w wolnym, powszechnym, bezpośrednim, równym i tajnym głosowaniu, oraz rząd regionalny kierowany przez prezydenta (przewodniczącego). Zgromadzenie powinno posiadać w określonym zakresie władzę ustawodawczą. W każdym razie władze regionalne powinny posiadać określone kompetencje wykonawcze w takich dziedzinach, jak m.in. polityka regionalna. Region powinien mieć zapewnioną autonomię finansową i odpowiednie źródła dochodów. Dokument ten był jednak wyłącznie deklaracją polityczną i w żadnej mierze nie przyczynił się do wprowadzenia jednolitej czy nawet zbliżonej instytucji regionu w państwach członkowskich, aczkolwiek wywarł wpływ na ludzi zajmujących się badawczo regionalizacją i jest cenną wskazówką w odniesieniu do reformujących się krajów (głównie europejskich).

Zachodzące procesy integracji europejskiej kształtują pewne rozwiązania także w zakresie polityki regionalnej, Unia Europejska jednak nie jest zainteresowana wewnętrznymi strukturami państw członkowskich.

A zatem, czy faktycznie istnieje wspólnota samorządowa na poziomie regionalnym i czemu właściwie ona służy?

Dokumenty, takie jak między innymi Europejska Karta Samorządu Regionalnego (Strasburg 1997), potwierdzają potrzebę i ogromne znaczenie tego szczebla samorządu w funkcjonowaniu określonej części społeczności w ramach państw narodowych. Artykuł 2 (*Podstawa samorządu regionalnego*) Karty określa, co następuje:

1. Zasada samorządności regionalnej powinna być uznana w konstytucji w możliwie najszerszym zakresie.
2. Zakres samorządności regionalnej powinien być określony tylko przez konstytucję, statuty regionów lub przepisy prawa wewnętrznego lub międzynarodowego.

³ M. Radwan-Roehrschelf, *Polityka regionalna Wspólnot Europejskich – definicje*, s. 1.

⁴ *Ibidem*.

3. Przepisy ustawowe określające zakres samorządu regionalnego powinny w miarę możliwości zapewniać regionom ochronę ich samorządności, wynikającą z procedur lub warunków ich wprowadzenia.

Artykuł 3 tego dokumentu mówi, iż samorząd regionalny oznacza prawo i zdolność największych terytorialnych jednostek władzy w obrębie każdego państwa, mających wybieralne organy, administracyjnie umieszczonych między rządem centralnym i samorządem lokalnym i posiadających prerogatywy wynikające z samoorganizacji albo typu zwykle przypisywanego rządowi centralnemu, do zarządzania na własną odpowiedzialność i w interesie mieszkańców zasadniczą częścią spraw publicznych, zgodnie z zasadą subsydiarności.

Zgodnie z zaleceniami tej Karty, zakres działania samorządu regionalnego powinien być określany przez ustawodawstwo wewnętrzne każdego państwa według warunków ustalonych w cytowanym art. 2, § 2.

Polska reforma administracji publicznej, ustalona na poziomie prawnym w roku 1998 i wprowadzona w życie 1 stycznia roku 1999, miała dla urzędzenia państwa zasadniczy charakter. Bezpośrednio objęła ona terenową administrację publiczną szczebla ponadgminnego, pozostawiając bez zmian kompetencje podstawowych jednostek samorządu terytorialnego, czyli gmin, w oczywisty sposób kontynuując jednak reformę gminną z roku 1990. W istocie rzeczy na nowo ukształtowała ona ustrój terytorialny Polski.

Mieszkańcy województwa tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową. Społeczność regionalna ma prawo do samostanowienia. Mieszkańcy województwa podejmują rozstrzygnięcia w głosowaniu powszechnym (w drodze wyborów i referendum) lub za pośrednictwem organów samorządu województwa. Referendum może być przeprowadzone w każdej ważnej dla województwa sprawie mieszczącej się w zakresie jego zadań. Przeprowadza się je z inicjatywy sejmiku województwa lub na wniosek co najmniej 10% mieszkańców uprawnionych do głosowania. Jest ono ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania⁵.

Samorządowe władze nowych województw w wyniku reformy stały się odpowiedzialne za formułowanie i realizowanie regionalnych strategii rozwoju; są one ważnymi aktorami na krajowej i europejskiej scenie. Samorząd województwa, określając strategię jego rozwoju, powinien uwzględnić takie cele, jak: pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, pobudzanie aktywności gospodarczej, podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa, zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego⁶.

Strategia jest niezwykle ważnym dokumentem z punktu widzenia polityki rozwoju województwa, na którą składa się: tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy; utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim; pozyskiwanie i łączenie środków finansowych publicznych i prywatnych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej; wspieranie i pro-

⁵ Zob. Ustawa z 5 VI 1998 r. o samorządzie województwa, DzU z 1998 r. nr 91, poz. 576.

⁶ *Ibidem*.

wadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli; racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju; wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji; wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego; promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa⁷.

Nie należy także zapominać, iż samorząd województwa przy formułowaniu strategii jego rozwoju, a także w realizacji polityki rozwoju, winien współpracować z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym, z administracją rządową, szczególnie z wojewodą; także z innymi województwami, z organizacjami pozarządowymi, ze szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi oraz z organizacjami międzynarodowymi i regionami innych państw, zwłaszcza sąsiednich.

W wyniku reformy i dokonanego podziału powstało województwo lubuskie. Władze samorządowe województwa pierwsze ustalenia co do harmonogramu prac nad strategią i ich zakresu podjęły na początku roku 1999. Część merytoryczną zapoczątkowały warsztaty odbywające się od 16 do 18 marca tegoż roku. Zajęcia prowadzili eksperci z Fundacji Edukacji Ekonomicznej w Warszawie. W pracach wzięło udział ponad pięćdziesięcioro uczestników reprezentujących Sejmik Województwa Lubuskiego, Urząd Marszałkowski, Lubuski Urząd Wojewódzki, gminy, starostwa, świat nauki i kultury, gospodarkę oraz media⁸. W wyniku tych prac ustalono cele rozwoju województwa, przyjęto harmonogram dalszych prac, a także podjęto decyzję o powołaniu zespołów problemowych oraz sekretariatu strategii, który zajął się koordynacją prac zespołów, a w późniejszym czasie konsultacjami.

Już kilka dni po zakończeniu warsztatów powołano jedenaście zespołów roboczych do spraw: przedsiębiorczości, infrastruktury technicznej, edukacji i nauki, turystyki i sportu, wsi i rolnictwa, ochrony środowiska, kultury, współpracy zagranicznej, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, mieszkalnictwa. Właściwie od tego momentu rozpoczęto mocno zaawansowane prace merytoryczne. Co kilka tygodni odbywały się spotkania w ramach sekretariatu, którego funkcję pełnił Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze. W trakcie tych spotkań przyjmowano założenia merytoryczno-metodologiczne, którymi należało się posługiwać w celu zachowania jednorodności w podejściu do opracowywanych zagadnień⁹.

W maju zaczęły wpływać do sekretariatu gotowe, opracowane przez zespoły wycinkowe opracowania poszczególnych dziedzin. Na początku czerwca powstał zespół redakcyjny, który otrzymał wszystkie elementy niezbędne do opracowania całości dokumentu. W trakcie opracowywania oraz składu odbyło się kilka spotkań konsultacyjnych.

W efekcie w lipcu 1999 roku powstała pierwsza robocza wersja „Strategii rozwoju województwa lubuskiego”. Od tego momentu też rozpoczął się proces szerokiej konsultacji. „Strategię” otrzymali wszyscy radni Sejmiku Województwa Lubuskiego, przedsta-

⁷ Zob. *ibidem*.

⁸ Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze.

⁹ *Ibidem*.

wiciele uczelni wyższych i powiatów, instytucje pozarządowe, agencje rozwoju regionalnego, euroregiony, samorządy gospodarcze i inne podmioty. Pierwszym etapem konsultacji było prezentowanie dokumentu na posiedzeniach komisji Sejmiku, gdzie szeroko poruszano tę problematykę i proponowano ewentualne zmiany pewnych zapisów.

We wrześniu w Kalsku pod Sulechowem (w Ośrodku Doskonalenia Rolniczego) odbyło się zorganizowane przez Departament Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Gospodarki wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego spotkanie dyrektorów departamentów polityki regionalnej urzędów marszałkowskich z przedstawicielami ministerstw odpowiedzialnych za przygotowanie narodowych strategii sektorowych. W trakcie spotkania uczestnikom zaprezentowana została „Strategia rozwoju województwa lubuskiego”. W tym miesiącu rozpoczęto także konsultacje w powiatach.

Po zakończeniu procesu konsultacyjnego prace nad „Strategią” rozpoczął zespół redakcyjny, który uwzględnił wszystkie niezbędne elementy, które winny się znaleźć w dokumencie. Ostatecznej redakcji podjęli się również eksperci zewnętrzni prof. Grzegorz Gorzelak i prof. Bogdan Jałowiecki.

Dokument został przyjęty 6 marca 2000 roku w formie uchwały. Była to wówczas pierwsza strategia rozwoju regionu opracowana przez polskie województwo¹⁰. Jest to ważne narzędzie w negocjacjach z poważnymi partnerami gospodarczymi. Posiadanie strategii pozytywnie weryfikuje potencjalnych inwestorów. Można ją uznać za najbardziej profesjonalne i wiarygodne narzędzie gospodarczej promocji regionu.

Opracowanie zawiera analizę stanu gospodarki, jej atutów i słabości, co ukazują poniższe zestawienia:

INFRASTRUKTURA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Gęsta sieć drogowa. Przystosowanie nawierzchni dróg krajowych i 40% innych do zwiększonych obciążeń. Zaawansowane prace nad połączeniami transgranicznymi. Przebieg trasy magistrali kolejowych przez region. Dobre parametry lotniska w Babimoście. Bliskość połowego lotniska. Rozwój telefonii komórkowej. Duża dynamika przyrostu liczby abonentów. Możliwość dużych dostaw gazu ze źródeł lokalnych oraz z rurociągów tranzytowych. Programy rozbudowy i budowy źródeł energii elektrycznej i ciepłej produkujących w skojarzeniu. Realizacja budowy i modernizacji elektrowni wodnych.</p>	<p>Niskie parametry techniczne odbiegające od normatywów UE. Brak obwodnic wielu miast. Brak mostów umożliwiających zwiększenie liczby przejść granicznych i połączeń regionu z innymi obszarami kraju. Dekapitalizacja sieci kolejowej i zły jej stan techniczny. Konkurencja sąsiednich portów lotniczych Berlina i Poznania. Mała opłacalność utrzymywania stałej komunikacji lotniczej. Słabe wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną i zły stan urządzeń melioracyjnych. Mało nowoczesna sieć utrudniająca połączenia teleinformatyczne.</p>

¹⁰ Uchwała Sejmiku Województwa Lubuskiego nr XV/91/2000 z 6 III 2000 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju województwa lubuskiego.

Duże zainteresowanie firm działalnością i inwestowaniem w energetyce.

Słabo rozbudowana sieć dystrybucji gazu ziemnego.
Brak pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną z lokalnych źródeł energii.
Zły stan techniczny części infrastruktury energetycznej uniemożliwiający zastosowanie energooszczędnych, wysoko sprawnych, przyjaznych środowisku technologii.

WYKSZTAŁCENIE I EDUKACJA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Równomierna sieć szkół ponadpodstawowych. Rozwijające się ośrodki akademickie. Uniwersytet Europejski Viadrina – Frankfurt/Ślubice.	Niski wskaźnik osób z wyższym wykształceniem. Zbyt duży udział zasadniczego szkolnictwa zawodowego. Niedostateczne nasycenie niektórych kierunków samodzielną kadrą naukową Brak takich kierunków kształcenia wyższego, jak prawo i ekonomia.

ŚRODOWISKO NATURALNE I KULTUROWE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Poprawa jakości wód powierzchniowych. Niski stopień zanieczyszczenia powietrza. Atrakcyjne zasoby przyrodnicze, jeziora, kompleksy leśne, parki krajobrazowe. Rozwiązana gospodarka ściekowa w większości miast. Liczne inwestycje z zakresu ochrony środowiska mające na celu redukcję zanieczyszczeń. Znaczna liczba charakterystycznych obiektów o dużej unikatowości (obiekty sakralne, miejsca tradycji historycznych, miejsca przyrodnicze).	Wzrost zanieczyszczeń spalinami oraz natężenie hałasu w związku z nasileniem ruchu tranzytowego i wzmożoną motoryzacją. Brak kompleksowego rozwiązania gospodarki odpadami. Brak kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej na terenach wiejskich. Słabe zintegrowanie przedsięwzięć na rzecz środowiska z działalnością gospodarczą. Zły stan wielu obiektów zabytkowych.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Wysoki udział sektora prywatnego. Duża liczba banków. Tradycje przedsiębiorczości. Rozwinięty potencjał eksportowy. Duży napływ kapitału zagranicznego. Bliskość dużych rynków zbytu. Duża aktywność niektórych samorządów lokalnych. Aktywne instytucje wspierania przedsiębiorczości i współpracy transgranicznej. Duża ekspansja firm przetwórstwa rolno-spożywczego na zewnątrz województwa.	Brak zarządów banków. Niski udział przemysłów zaawansowanej technologii. Przestarzałe technologie w produkcji rolniczej i przetwórstwie żywności. Dominacja silniejszych kapitałowo i technologicznie partnerów zagranicznych. Bardzo trudna sytuacja gospodarcza niektórych obszarów wiejskich i miast. Niedobór kapitału na rozwój rolnictwa.

TURYSTYKA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Unikatowe walory krajobrazowo-przyrodnicze. Cenne zabytki architektury. Dobra dostępność dla przybyszy zza granicy i z innych województw. Istniejące ośrodki, obiekty wykorzystywane dla turystyki specjalistycznej (ośr. jeździeckie, myśliwskie). Zasoby możliwe do wykorzystania dla turystyki polsko-niemieckiej.</p>	<p>Słabo rozwinięta, o niskim standardzie, baza turystyczna. Zbyt słabe zagospodarowanie jezior i rzek dla potrzeb turystycznych. Słabe przystosowanie dla potrzeb turystyki specjalistycznej (kajakowej, żeglarskiej). Zły stan wielu obiektów zabytkowych, Brak dotychczas wykształconego produktu turystycznego. Niepełna informacja turystyczna.</p>

MOŻLIWOŚCI I OGRANICZENIA ROZWOJU**Zewnętrzne**

MOŻLIWOŚCI	OGRANICZENIA
<p>Prorozwojowa polityka państwa. Znaczny wzrost udziału województw w dochodach państwa (decentralizacja finansów publicznych). Napływ środków pomocowych. Upowszechnienie kontraktów rząd-region. Koniunktura w Unii Europejskiej. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Dobra współpraca transgraniczna.</p>	<p>Silne ograniczenia budżetowe. Niski udział województw w dochodach państwa. Dominacja rządowych agencji w terenie. Stagnacja gospodarcza w Unii i w Niemczech. Opóźniona integracja Polski z Unią Europejską. Brak napływu kapitału. Nastawienie partnerów zagranicznych głównie na eksploatację prostych zasobów regionu.</p>

Wewnętrzne

MOŻLIWOŚCI	ZAGROŻENIA
<p>Dobra współpraca elit, szczególnie Zielonej Góry i Gorzowa. Współpraca w ramach <i>duopolu</i>. Dobra współpraca gmin. Szybkie powołanie silnych i sprawnych instytucji rozwoju regionalnego (Lubuskiego Centrum Transferu Technologii, Lubuskiej Agencji Rozwoju Turystyki, Lubuskiego Ośrodka Integracji Europejskiej, Lubuskiego „Business Link”). Mobilizacja społeczna środowisk twórczych i opiniotwórczych. Zaangażowanie i współpraca przedsiębiorców. Sprawne tworzenie Uniwersytetu Lubuskiego oraz wzrost poziomu badań i dydaktyki w szkołach wyższych regionu.</p>	<p>Brak porozumienia elit, szczególnie Zielonej Góry i Gorzowa. Partykularyzm gmin, środowiska akademickiego, przedsiębiorców. Paraliż decyzyjny na różnych szczeblach władzy. Wolny rozwój instytucjonalnego otoczenia rozwoju regionalnego. Pogłębianie się marginalizacji niektórych ośrodków miejskich i obszarów wiejskich.</p>

Intensywna współpraca sektora przedsiębiorstw z placówkami naukowymi regionu. Podniesienie poziomu technologicznego miejscowych firm, ich zdolności absorpcji innowacji i uniknięcie trwałej dominacji partnerów zagranicznych. Umacnianie się lokalnych ośrodków przyspieszonej modernizacji gospodarki.

Źródło: „Strategia rozwoju województwa lubuskiego”, Zielona Góra 2000, s. 16-18.

„Strategia rozwoju województwa lubuskiego” określa szanse rozwojowe oraz wskazuje specyfikę i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w ujęciu perspektywicznym. Porównanie mocnych i słabych stron bazy społeczno-ekonomicznej wyraźnie sugeruje, że nie tracąc z pola widzenia potrzeby ograniczania, a w miarę możliwości likwidowania słabych jej stron, należy maksymalnie wykorzystać istniejące szanse poprzez optymalne spożytkowanie posiadanych zasobów ludzkich i majątkowych. Istnieje możliwość zbudowania silnej, nowoczesnej struktury gospodarczej opartej na zasobach ludzkich i majątkowych, na nowoczesnej technologii, infrastrukturze oraz na naturalnych warunkach rozwoju turystyki i otoczenia biznesu.

Lubuskie stoi wobec wykorzystania szansy rozwojowej wynikającej z przygranicznego i tranzytowego położenia regionu. Okres przystosowawczy wejścia Polski do Unii Europejskiej sprzyjać winien rozwiązaniu wspólnych polsko-niemieckich problemów granicznych z udziałem środków europejskich.

Wizja województwa za dziesięć do piętnastu lat (albowiem taka jest cezura czasowa przyjętej strategii) zakłada:

Województwo lubuskie dobrze wykorzystało walory środowiska i położenia w zjednoczonej Europie. Szybko rozwija się gospodarka, poprawia się infrastruktura techniczna, tworzone są nowe, atrakcyjne miejsca pracy. Wzrasta jakość życia poprzez dostęp do szerokiej gamy usług publicznych – komunikacji, edukacji, ochrony zdrowia, kultury, wypoczynku i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom.

Głównie dzięki otrzymanym środkom z funduszy europejskich infrastruktura drogowa uległa znacznej poprawie. Zielona Góra została połączona bezpieczną drogą szybkiego ruchu z Gorzowem, a oba te miasta ze Szczecinem i Wrocławiem; już w 2004 r. ukończono budowę obwodnicy Gorzowa. Zmodernizowano dojazdy do przejść granicznych oraz drogi z Gorzowa i Zielonej Góry do Wielkopolski. Uruchomione autostrady A2 i A12 przyczyniają się do aktywizacji usług (hotele, restauracje, stacje paliw itp.) w ich pasach, jak również do lokowania nowych przedsiębiorstw – w tym z kapitałem zagranicznym – w ich pobliżu. W pierwszych latach realizacji strategii otwarto kilka nowych przejść granicznych po wybudowaniu mostów na Nysie i Odrze, co zintensyfikowało współpracę transgraniczną. Dzięki większej przenikalności granicy, a następnie dzięki jej otwarciu po wstąpieniu do UE, możliwy był szybki rozwój i podniesienie poziomu technologicznego małych i średnich firm kooperujących z dużymi, nowoczesnymi przedsiębiorstwami w Polsce i w Niemczech.

Wysoki poziom kształcenia gwarantuje Uniwersytet Lubuski, mieszczący się w dwóch kampusach w Zielonej Górze i Gorzowie. Uczelnia została sfederowana z Uniwersytetem Europejskim Viadrina. Wzrasta liczba zespołów naukowych mających silną pozycję w nauce krajowej i międzynarodowej, zacieśnia się współpraca tych placówek ze sferą gospodarczą.

Turyści z Polski i zagranicy z podziwem oglądają odnowione śródmieścia Zielonej Góry i Gorzowa oraz innych miast. Poznawanie atrakcji regionu jest ułatwione dzięki oznakowaniu turystycznemu, zgodnemu z wzorcami europejskimi (województwo lubuskie zrealizowało w 2001 r. pierwszy w kraju, pilotażowy program kompleksowego oznakowania turystycznego). Rozbudowana baza turystyczna o zróżnicowanym standardzie (hotele, pensjonaty, kempingi i gospodarstwa agroturystyczne) przyjmuje gości z Polski, Niemiec i z innych krajów, mających do dyspozycji setki kilometrów dobrze oznakowanych i opisanych w przewodnikach leśnych ścieżek do jazdy na rowerze i do jazdy konnej. Niektórzy turyści korzystają z transportu lotniczego, ponieważ lotnisko w Babimoście przyjmuje loty czarterowe, a z niego małe samoloty dowożą pasażerów do lotnisk w Berlinie i Warszawie. Dla turystów organizowane są cykliczne imprezy kulturalne oraz specjalistyczne targi. Na terenach o wysokiej atrakcyjności turystycznej powstają kolejne wioski emeryckie.

Środowisko naturalne regionu uległo istotnej poprawie dzięki budowie kolejnych oczyszczalni ścieków i rozbudowie sieci kanalizacji, szczególnie na obszarach wiejskich, oraz modernizacji zakładów przemysłowych. Regulacja rzek i unowocześnienie systemu infrastruktury technicznej z tym związane zdecydowanie poprawiły warunki ochrony przeciwpowodziowej.

Rolnictwo odgrywa coraz mniejszą rolę w gospodarce regionu, a ludność rolnicza w dużej części przeszła do zajęć w sektorze usług, który znacznie się rozwinął. Duże towarowe gospodarstwa rolne skutecznie konkurują na rynku krajowym i europejskim, oferując żywność wysokiej jakości.

Ok. 2003 r. powstało kilka przedsiębiorstw założonych przez pracowników Politechniki Zielonogórskiej, które stanowią początek Lubuskiego Parku Technologicznego. Znacznie poprawił się poziom technologiczny małych i średnich przedsiębiorstw dzięki lubuskiemu centrum transferu technologii. Kilkuletnia działalność tego centrum przyczyniła się do wzrostu nowoczesności i konkurencyjności lubuskiej gospodarki.

Województwo lubuskie uznawane jest za przodujące w pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich. Skutecznie działa biuro regionalne w Brukseli, a przedstawiciele województwa aktywnie pracują w Komitecie Regionów Europy. W Lubuskiem funkcjonują ośrodki edukacji i informacji europejskiej, w których szkolą się w praktycznych zagadnieniach współpracy transgranicznej przedstawiciele innych, polskich oraz środkowo- i wschodnioeuropejskich regionów¹¹.

Po reformie terytorialnej organizacji kraju, w wyniku której utworzono szesnaście województw, polskie regiony staną się widoczne na mapie Europy. Samorządowe władze nowych województw, które stały się odpowiedzialne za formułowanie i realizowanie regionalnych strategii rozwoju, są ważnymi aktorami na europejskiej scenie integracji¹².

Dwa przede wszystkim wymiary europejskiej gry polskich województw wydają się najważniejsze:

1) Integracja europejska, dokonująca się w warunkach globalizacji, powoduje, że polska przestrzeń staje się coraz bardziej otwarta. Jej zasoby – ludzie, tereny, kopaliny, majątek trwały, środowisko, walory rekreacyjne i kulturowe – w coraz większym stopniu stają się przedmiotem zainteresowania inwestorów i użytkowników (np. turystów) z całego świata, głównie zaś z krajów członkowskich Unii Europejskiej. Zainteresowaniu temu nie można przeciwstawiać administracyjnych czy też celnych barier, przeciwnie, należy

¹¹ „Strategia rozwoju województwa lubuskiego”, Zielona Góra 2000, s. 22.

¹² G. Gorzelak, B. Jałowiecki, *Strategie polskich regionów w procesie integracji europejskiej*, „Samorząd Terytorialny” 1999, nr 1-2, s. 29.

je traktować jako wielką szansę dla rozwoju całego kraju. Jeżeli jednak polska przestrzeń nie ma się stać zależna, musi okazać się przestrzenią konkurencyjną, umożliwiającą kształtowanie kierunków i struktury rozwoju zgodnie z potrzebami społeczeństwa polskiego, nie zaś z wymogami wielkich korporacji transnarodowych. O stopniu konkurencyjności polskiej przestrzeni będą oczywiście współdecydowały struktury regionalne, w istotnym stopniu kształtujące warunki rozwoju gospodarczego Polski.

2) Jednym z przejawów integracji europejskiej jest redystrybucja środków Unii z obszarów wyżej do niżej rozwiniętych. Dwa kanały tej redystrybucji mają podstawowe znaczenie: Wspólna Polityka Rolna (*Common Agricultural Policy*, CAP) oraz Fundusze Strukturalne. Niezależnie od dość głębokich reform, które wkrótce zostaną wprowadzone do zasad przyznawania i uzyskiwania pomocy z obu tych źródeł, w obydwu przypadkach Polska będzie beneficjentem polityki redystrybucji środków finansowych w obrębie Unii. Uzyskanie pomocy będzie jednak w jeszcze większym stopniu niż obecnie warunkowane tzw. zdolnością absorpcyjną krajów i regionów pomoc tę otrzymujących. Tylko te polskie regiony, które okażą się wystarczająco dobrze przygotowane do racjonalnego wykorzystania pomocy Unii, wygrają konkurencję o środki przeznaczone na wspomaganie rozwoju regionalnego w ramach zintegrowanej Europy.

Polskie województwa muszą więc być zdolne do wygrania konkurencji o kapitał, o rynki zbytu, o pracowników z wysokimi kwalifikacjami, o standardy ochrony środowiska, o wszystkie te atrybuty, które rządzą współczesnymi prawami międzynarodowej gospodarki. Muszą jednocześnie być dobrze przygotowane do konkurowania z innymi regionami Unii Europejskiej o środki pomocy i Fundusze Strukturalne¹³.

Ważne, aby także województwo lubuskie potrafiło się znaleźć w nowych realiach społeczno-gospodarczych, a także w procesie integracji Polski z Unią Europejską i na podstawie przygotowanej strategii rozwoju wykorzystało swą szansę rozwojową.

Waldemar Śługocki

STRATEGISCHE PLANUNG ALS ELEMENT EINER GLEICHMÄßIGEN ENTWICKLUNG DES LANDES „WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE“

Zusammenfassung

Als Konsequenz der Umgestaltung des politischen Systems in Polen sowie im Zusammenhang mit den Integrationsprozessen in Europa musste unter anderem eine Verwaltungsreform durchgeführt werden, die eine Antwort auf bisherige, den heutigen Anforderungen und Trends nicht entsprechende Einteilung des Landes war und sich aus den mangelnden bisherigen Lösungen ergab.

Die polnische Verwaltungsreform, die auf der Rechtsebene im Jahre 1998 festgesetzt wurde und am 1. Januar in Kraft trat, war für die Reorganisation des Staates unabdingbar und gestaltete eine neue Gesellschaftsordnung in Polen. Sie bezog sich auf alle Körperschaften außer der Gemeinde, deren Kompetenzen nicht verändert, sondern auf eine gewisse Art und Weise entwickelt wurden. Die Bewohner von „Województwo Lubuskie“ mussten eine kommunale Gesellschaft bilden, die über das Selbstverwaltungsrecht verfügte. Die Bewohner der Woiwodschaft fassen Beschlüsse mittels einer allgemeinen Stimmabgabe (Wahlen und Referenden) sowie durch Vermittlung der Woiwodschaftsselbst-

¹³ *Ibidem.*

verwaltung, deren Körperschaften für die Gestaltung und Umsetzung regionaler Entwicklungsstrategien verantwortlich sind. Hinsichtlich der Entwicklungspolitik der ganzen Woiwodschaft sind solche Strategien außerordentlich wichtig, weil sie sich auf folgende Probleme und Aufgaben beziehen: günstige Bedingungen für die wirtschaftliche Entwicklung zu schaffen, den Arbeitsmarkt zu gestalten, die für die ganze Woiwodschaft wichtige kommunale Infrastruktur instand zu halten und zu entwickeln, finanzielle Mittel mit dem Ziel zu erwerben und zu sammeln, öffentliche Aufgaben umsetzen und Maßnahmen zur Verbesserung des Ausbildungsniveaus der Stadtbürger treffen zu können. Wenn es sich um die Formulierung der Entwicklungsstrategien und um die Umsetzung der Entwicklungspolitik der Woiwodschaft handelt, soll die Selbstverwaltung mit allen regionalen Woiwodschaftskörperschaften, mit der Wirtschafts- und Berufsverwaltung, mit der Regierungsverwaltung (dem Woiwoden), mit anderen Woiwodschaften, mit lokalen und internationalen Organisationen, Hochschulen, wissenschaftlichen Einrichtungen und Nachbarstaaten zusammenarbeiten.

Das Land „Województwo Lubuskie“ entstand als Ergebnis der Reform und der neuen administrativen Einteilung Polens. Mit der Arbeit an der Strategie, die die Entwicklungsziele der Woiwodschaft und ein Arbeitsmodus festlegte, wurde im Jahre 1999 begonnen. Es wurden Arbeitsgruppen gebildet und schließlich gründete man ein „Strategiesekretariat“, dessen Aufgabe darin bestand, die Gesamtheit der Arbeiten zu koordinieren und zu konsultieren.

Die „Strategie für die Entwicklung des Landes ‚Województwo Lubuskie‘“ basiert auf einer genau durchgeführten Analyse des Wirtschaftszustandes in der Region (u.a. Infrastruktur, Bildungswesen, Umwelt und Kulturlandschaft, Businesseinrichtungen und –organisationen, Touristik- und Entwicklungsmöglichkeiten). „Województwo Lubuskie“ steht also vor einer großen Entwicklungschance, die auch damit zusammenhängt, dass das Land eine günstige Transit- und Grenznähe hat.